

**ЈАВНА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА УСТАНОВА
ИНСТИТУТ ЗА ЗАШТИТУ И ЕКОЛОГИЈУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА**

Видованска 43
78000 Бања Лука
Република Српска, БиХ
Тел: +387 51 218 318
Факс: +387 51 218 322
ekoinstitut@inecco.net
www.institutzei.net

Политика отворене науке

ЈНУ Институт за заштиту и екологију Републике Српске

Фебруар 2025.

Sadržaj

1. Увод.....	3
2. Циљеви	3
3. Отворени приступ публикацијама	3
4. Отворени приступ истраживачким подацима	4
5. Отворена софтверска рјешења и методологије.....	4
6. Грађанска наука и јавно укључивање.....	4
7. Подршка истраживачима и мотивација.....	4
8. Мониторинг и имплементација.....	5
9. Правни и етички оквир.....	5
10. Закључак.....	5

1. Увод

ЈНУ Институт за заштиту и екологију Републике Српске (Институт) препознаје кључну улогу **отворене науке (Open Science)** у унапређењу квалитета истраживања, повећању видљивости научних резултата и јачању сарадње између научне заједнице, привреде, институција и грађана.

Ова политика је израђена у оквиру **SuDe2Re пројекта**, који ИЗЕРС спроводи с циљем унапређења **транспарентности, доступности и употребљивости научних резултата**. Кроз ову иницијативу, ИЗЕРС је успоставио **SuDe2Re репозиторијум**, који служи као централна платформа за архивирање, дисеминацију и дугорочну доступност свих публикација истраживача.

Ова политика се темељи на принципима **Европске агенде отворене науке**, стратегијама Европске комисије за отворени приступ и домаћем законодавном оквиру у области научноистраживачког рада.

2. Циљеви

Ова политика има за циљ да:

1. **Дефинише смјернице и обавезе** за отворени приступ научним публикацијама и истраживачким подацима ИЗЕРС-а, подстичући транспарентност, размјену знања и научну сарадњу.
2. **Унаприједи квалитет, транспарентност и репродуцибилност истраживања** путем отворених методологија и података.
3. **Повећа видљивост и утицај истраживачких резултата** кроз институционални репозиторијум SuDe2Re.
4. **Успостави оквир за креирање репозиторијума**, осигуравајући дугорочну архивацију и заштиту истраживачких резултата у складу са међународним стандардима.
5. **Подстакне јавно ангажовање и укључивање грађана у научна истраживања** кроз приступачне и отворене изворе знања.
6. **Обезбиједи усклађеност истраживачких активности са принципима етике, заштите података и интелектуалне својине.**
7. **Истраживачи ће бити подстакнути да примењују принципе отворене науке** кроз систем награђивања и професионалног развоја, чиме ће се препознати и вредновати њихов допринос транспарентности и доступности научних сазнања.

3. Отворени приступ публикацијама

ИЗЕРС захтијева да сви научни и стручни чланци, конференцијски радови и друге публикације настале из истраживања ИЗЕРС буду **објављени са отвореним приступом** путем SuDe2Re репозиторијума.

- Сви истраживачи ИЗЕРС дужни су да **похрањују своје публикације** у SuDe2Re репозиторијум у складу са одредбама ове политике.
- Публикације могу бити објављене у open access, претплатничким и хибридном часописима, зборницима радова, монографијама и другим врстама дјела.
- Максималан дозвољен ембарго период је 6 мјесеци за друштвено-хуманистичке науке и 12 мјесеци за природне и техничке науке.
- Истраживачи морају задржати ауторска права и омогућити архивирање својих радова у складу са правилима отвореног приступа.

- ИЗЕРС препоручује употребу **Creative Commons (CC BY ili CC BY-NC)** лиценци за заштиту ауторских права уз омогућавање слободног коришћења резултата истраживања.

4. Отворени приступ истраживачким подацима

ИЗЕРС промовише политику **отворених података**, уз осигурање заштите осјетљивих и личних података у складу са законским и етичким стандардима.

- Сви истраживачки подаци требају бити **FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, and Reusable)** и похрањени у SuDe2Re репозиторијум или друге релевантне репозиторијуме.
- Подаци који су резултат јавно финансираних пројеката морају бити **бесплатно доступни** јавности осим у случајевима комерцијалних ограничења, етичких питања или заштите приватности.
- ИЗЕРС препоручује коришћење **DOI (Digital Object Identifier) sistema** за трајну идентификацију и цитирање истраживачких података.

5. Отворена софтверска рјешења и методологије

ИЗЕРС подржава развој и коришћење **отворених софтверских рјешења, алата и методологија** како би се осигурала репродуцибилност и транспарентност истраживања.

- Софтверски алати развијени кроз пројекте ИЗЕРС требају бити **објављени под отвореним лиценцама** (нпр. MIT, GNU GPL).
- Сви методолошки приступи и експерименталне процедуре морају бити **детаљно документовани и јавно доступни**.
- Коришћење **верзија софтвера и кода** треба бити **транспарентно** како би се омогућила провјера и репликација резултата.

6. Грађанска наука и јавно укључивање

ИЗЕРС активно подржава **укључивање грађана и заједнице у научна истраживања** путем иницијатива грађанске науке (Citizen Science).

- Кроз **SuDe2Re пројекат**, ИЗЕРС развија платформе и алате за учешће грађана у истраживањима о заштити животне средине.
- Организоваће се **радионице, семинари и отворени научни догађаји** како би се грађанима омогућило активно учешће у научним пројектима.
- ИЗЕРС ће промовисати **научну писменост и доступност научних информација** широј јавности кроз визуелизацију података, отворене базе знања и дигиталне ресурсе.

7. Подршка истраживачима и мотивација

ИЗЕРС ће пружати **системску подршку истраживачима** у имплементацији принципа отворене науке.

- Истраживачи ће имати **техничку и административну помоћ** при објављивању радова у SuDe2Re репозиторијуму.
- Принципи отворене науке ће бити интегрисани у **систем евалуације истраживача** и критеријуме за напредовање у каријери и избор у истраживачка и научна звања.

8. Мониторинг и имплементација

- **Научно вијеће** ИЗЕРС биће одговоран за спровођење и праћење примјене ове политике.
- Биће уведене **ревизије усклађености** истраживача са политиком отворене науке, у складу са потребама.
- Кроз редовне годишње извјештаје о раду, ИЗЕРС ће пратити учесталост објављивања отворених радова и података.

9. Правни и етички оквир

- ИЗЕРС ће осигурати да сви аспекти отворене науке буду **усклађени са домаћим и међународним законима** о интелектуалној својини, заштити података и етичким стандардима.
- За заштиту осјетљивих информација користиће се **прилагођени нивои приступа и анонимизација података**.
- У случају сукоба интереса или посебних правних ограничења, могуће су **изузeci уз одобрење научног вијећа** ИЗЕРС.

10. Закључак

Ова политика представља стратешки оквир за развој отворене науке у ИЗЕРС-у, кроз пројекат SuDe2Re и институционални репозиторијум, с циљем унапређења научне изврности, видљивости и друштвеног утицаја истраживања.

Ова политика се усваја у оквиру пројекта SuDe2Re и остаје на снази на неодређено вријеме.

Политика ће бити ревидирана и ажурирана према потребама, на основу резултата праћења и повратних информација запослених.

Све ревизије или измјене политике одобрава директор и оне ће бити саопштене свим запосленима.

Сви запослени ће бити обавијештени о евентуалним измјенама, а ажуриране верзије политике биће јавно доступне на веб страници ИЗЕРС-а.

ВД директора
Проф. др Предраг Илић

